

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 661/2022-32

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpených advokátskou kanceláriou JANÍČEK LEGAL s. r. o., Kominárska 2, Bratislava, a advokátskou kanceláriou ŠTELLMACHOVÁ & PARTNERS s. r. o., M. Pišúta 936/16, Liptovský Mikuláš, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní sp. zn. 17C/272/2014 a postupu Krajského súdu v Bratislave v konaní sp. zn. 16Co/13/2020 (pôvodne sp. zn. 10Co/174/2016) takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní sp. zn. 17C/272/2014 a postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní sp. zn. 16Co/13/2020 (pôvodne sp. zn. 10Co/174/2016) **bolo porušené** základné právo sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 3, prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo a prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Krajskému súdu v Bratislave **prikazuje** v konaní sp. zn. 16Co/13/2020 **konať** bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľom **priznáva** finančné zadosťučinenie každému z nich **500 eur**, ktoré im **je** Okresný súd Bratislava I **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Sťažovateľom **priznáva** finančné zadosťučinenie každému z nich **2 500 eur**, ktoré im **je** Krajský súd v Bratislave **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Krajský súd v Bratislave **je povinný** nahradiť sťažovateľom trovy konania **410,26 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi advokátskej kancelárii JANÍČEK LEGAL s. r. o., Kominárska 2, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
6. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 15. novembra 2022 domáhali vyslovenia porušenia svojich základných práv na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 3, na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Tiež navrhovali prikázať krajskému súdu konať bez zbytočných prietáhov, priznať finančné zadostučinenie 3 000 eur voči okresnému súdu a 6 100 eur voči krajskému súdu. Zároveň žiadali priznať náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovatelia sa žalobou podanou 3. decembra 2012 na Okresnom súde Bratislava II domáhali splnenia povinnosti odstrániť vady bytu a jeho príslušenstva proti žalovanej obchodnej spoločnosti. Konanie bolo vedené pod sp. zn. 9C/91/2012.

3. Následne sa sťažovatelia žalobou podanou 1. decembra 2014 na Okresnom súde Bratislava I (namietané konanie) domáhali na základe zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci v znení neskorších predpisov náhrady nemajetkovej ujmy 5 000 eur spôsobenej nesprávnym úradným postupom Okresného súdu Bratislava II. Žalobu odôvodnili tým, že Okresný súd Bratislava II sa v konaní sp. zn. 9C/91/2012 dopúšťa zbytočných prietáhov.

4. Okresný súd v poradí prvým rozsudkom z 26. februára 2016 uložil ministerstvu spravodlivosti povinnosť zaplatiť sťažovateľom spoločne a nerozdielne 1 000 eur, vo zvyšnej časti žalobu zamietol a náhradu trov konania sťažovateľom nepriznal. Krajský súd na odvolanie sťažovateľov uznesením č. k. 10Co/174/2016 z 28. februára 2018 zrušil rozsudok okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Okresný súd v poradí druhým rozsudkom z 25. júna 2019 žalobu sťažovateľov zamietol. Sťažovatelia proti rozsudku okresného súdu podali 19. augusta 2019 odvolanie.

5. Sťažovatelia namietajú, že do podania ústavnej sťažnosti krajský súd o ich odvolaní nerozhodol. Krajskému súdu adresovali 4. júla 2022 žiadosť o vydanie rozhodnutia. Ďalej tvrdia, že krajský súd je vo veci nečinný už takmer tri roky a celková dĺžka konania trvá viac ako osem rokov. Podľa názoru sťažovateľov vec nie je právne zložitá. Okresnému súdu sťažovatelia vytkajú aj nesústredenú činnosť z dôvodu zrušenia rozsudku krajským súdom. Extrémna doba konania podľa ich názoru zasahuje do práva na prístup k súdu a svojím charakterom zodpovedá odmietnutiu spravodlivosti podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

6. Sťažovatelia podali na ústavnom súde ústavnú sťažnosť 8. apríla 2019, v ktorej namietali zbytočné prietahy postupom okresného súdu. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 226/2019 z 5. septembra 2019 odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľov ako zjavne neopodstatnenú.

II.

7. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 661/2022 z 24. novembra 2022 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľov na ďalšie konanie v časti, v ktorej sa domáhali vyslovenia porušenia svojich základných práv na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 3, prerokovanie veci bez zbytočných

prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní sp. zn. 17C/272/2014 a postupom krajského súdu sp. zn. 16Co/13/2020 (pôvodne sp. zn. 10Co/174/2016). V časti namietaného porušenia uplatnených práv sťažovateľov postupom ministerstva spravodlivosti ústavný súd odmietol sťažnosť ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Podľa § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde ústavný súd doručil ústavnú sťažnosť účastníkom konania na vyjadrenie.

8. Okresný súd vo vyjadrení uviedol, že spis bol zákonnej sudkyňi pridelený 19. januára 2018. V tom čase sa podľa názoru zákonnej sudkyne spis nachádzal na krajskom súde z dôvodu podaného odvolania. Ďalej tvrdí, že po doručení zrušujúceho uznesenia odvolacieho súdu 18. apríla 2018 okresný súd vykonával procesné úkony súvisiace s doručovaním uznesenia a vyznačením doložky právoplatnosti. Ďalej uvádza, že na pojednávaní 25. júna 2019 bol vyhlásený rozsudok, ktorý bol následne v zákonnej lehote písomne vyhotovený a doručovaný stranám sporu. Z dôvodu podaného odvolania sťažovateľov bol spis pri zachovaní procesného postupu (doručenie vyjadrení stranám sporu) predložený odvolaciemu súdu na rozhodnutie 23. januára 2020. Tiež tvrdí, že spis bol určitú dobu zapožičaný ústavnému súde z dôvodu podanej prvej ústavnej sťažnosti sťažovateľov. Podľa názoru súdu sa postup okresného súdu nevyznačuje zbytočnými prieťahmi.

9. Krajský súd dĺžku konania ospravedlňuje vybavením prednostnej agendy, na ktorej rozhodnutie je stanovená zákonná lehota, a nepriaznivou pandemickou situáciou. Zároveň žiada ústavný súd, aby na uvedené skutočnosti prihliadol.

10. Sťažovatelia v replike rozporujú tvrdenia okresného súdu a krajského súdu a v celom rozsahu trvajú na podanej ústavnej sťažnosti.

III.

11. Ústavný súd si pri výklade práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote. V obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07, III. ÚS 233/2022), čo umožňuje preskúmať ich namietané porušenie spoločne.

12. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Okrem toho sa prihliada aj na význam sporu pre účastníkov [II. ÚS 32/02, obdobne rozsudok ESLP zo 16. 12. 2003 vo veci Záborský a Šmáriková proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 58172/00]. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie (čl. 17 Civilného sporového poriadku).

13. Predmetom konania je nárok na náhradu nemajetkovej ujmy 5 000 eur z titulu nesprávneho úradného postupu Okresného súdu Bratislava II. Predmet sporu nevykazuje znaky zložitosti a patrí medzi štandardnú agendu všeobecných súdov. Samotná skutočnosť, že predmetom nesprávneho úradného postupu bol postup súdu, výrazne tento spor zjednodušuje, pretože súd najlepšie pozná svoje postupy, pozná právo a zároveň sám dôsledne vytvára podklady pre takéto konania (III. ÚS 289/2022).

14. V správaní sťažovateľov neboli zistené také skutočnosti, ktoré by významne vplývali na dĺžku konania. Sťažovatelia síce sťažnosť na zbytočné prietahy podľa § 62 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov adresovanú predsedovi okresného súdu nepodali, ale pred podaním prvej ústavnej sťažnosti (II. ÚS 226/2019) sa listom z 8. februára 2019 domáhali nariadenia termínu pojednávania. Pred podaním tejto ústavnej sťažnosti sťažovatelia žiadosťou zo 4. júla 2022 žiadali krajský súd o vydanie rozhodnutia.

Ústavný súd vychádzal zo svojej ustálenej rozhodovacej praxe, podľa ktorej zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania (III. ÚS 635/2022, III. ÚS 660/2022). V súlade s ustálenou judikatúrou ústavného súdu (III. ÚS 243/2017, III. ÚS 451/2017, II. ÚS 481/2017) v prípadoch extrémnych prietahov v konaní dochádza k porušeniu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov už samotnou dĺžkou súdneho konania, ktorá predlžuje stav právnej neistoty do takej miery, že sa právo na súdnu ochranu stáva iluzórnym, a teda ho ohrozuje vo svojej podstate (I. ÚS 39/00, I. ÚS 66/03, III. ÚS 113/07). Ak teda porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru dosiahne takú intenzitu, že to zo strany príslušného všeobecného súdu signalizuje až odmietnutie možnosti domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, možno urobiť záver o tom, že takýmto postupom súdu došlo, resp. dochádza aj k porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (IV. ÚS 268/2012).

15. Vo veci sťažovateľov bolo rozhodnuté rozsudkom okresného súdu z 26. februára 2016, ktorým okresný súd s časti žalobe sťažovateľov vyhovel. V priebehu odvolacieho konania došlo k zmene zákonnej sudkyne na okresnom súde (19. januára 2018). Krajský súd na odvolanie sťažovateľov uznesením z 28. februára 2018 zrušil rozsudok okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Spis bol okresnému súdu vrátený 18. apríla 2018. Okresný súd následne rozsudkom z 25. júna 2019 znovu rozhodol a žalobu sťažovateľov zamietol. Následne podali sťažovatelia 8. apríla 2019 v poradí prvú ústavnú sťažnosť. Proti rozsudku okresného súdu podali 19. augusta 2019 odvolanie. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 226/2019 z 5. septembra 2019 odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľov ako zjavne neopodstatnenú. Okresný súd predložil spis krajskému súdu 23. januára 2020.

16. Neprehliadnuteľnou je skutočnosť, že rozhodnutie okresného súdu bolo krajským súdom zrušené, čo možno pripísať jeho nesústredenej činnosti. Z judikatúry EŠLP (rozsudok EŠLP z 18. 4. 2006 vo veci Patta proti Českej republike, sťažnosť č. 12605/02, § 69) vyplýva, že aj nesprávny úradný postup na strane orgánu verejnej moci môže byť zohľadnený ako dôvod predĺženia dĺžky konania. Za takéhoto stavu sa preto obdobie dopadajúce na inštančne nadriadené súdy, ale aj na ústavný súd pričítava v neprospech okresného súdu z dôvodu už spomínanej nesústredenej činnosti (III. ÚS 301/2021). Ústavný súd už judikoval, že neoddeliteľnou súčasťou

postupu súdnictva vo veci je aj prenesenie zodpovednosti za prietahy v konaní, a preto v tomto zmysle je potrebné hodnotiť namietané konanie ako celok, a teda prihliadať aj na odvolacie konania na krajskom súde (II. ÚS 251/2011, tiež rozsudok EŠLP z 22. 11. 2016 vo veci Grešáková proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 77164/12 a rozsudok EŠLP z 27. 6. 2017 vo veci Ivan proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 57405/15).

17. Konanie na krajskom súde od predloženia veci okresným súdom (23. januára 2020) trvá dva roky a desať mesiacov. Krajský súd dĺžku konania ospravedlňoval vybavovaním prednostnej agendy a nepriaznivou pandemickou situáciou. Ústavný súd už vyslovil, že systémové nedostatky pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za prietahy (II. ÚS 481/2017). Zmyslom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov nie je pomenovanie príčin prietahov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu k stranám, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k rezortnému ministerstvu (III. ÚS 103/2021). Ústavný súd nezohľadnil argumentáciu krajského súdu spočívajúcu v tvrdení, že nepriaznivá pandemická situácia prispela k dĺžke konania. Z rozhodovacej činnosti ústavného súdu vyplýva, že nepriaznivá pandemická situácia nemôže byť dôvodom na nekonanie súdov a nepredstavuje zásadnú prekážku pre fungovanie súdnictva (III. ÚS 689/2022). Vzhľadom na uvedené okolnosti veci ústavný súd vyslovil porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Celková dĺžka namietaného konania v trvaní siedmich rokov a jedenástich mesiacov už je extrémnou dĺžkou rozhodovania. Ústavný súd z uvedených dôvodov vyslovil porušenie aj základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Sťažovatelia namietali, že postupom všeobecných súdov došlo k porušeniu ich základného práva na náhradu škody spôsobenej nesprávnym úradným postupom garantovaného v čl. 46 ods. 3 ústavy. Vzhľadom na porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v dôsledku extrémnej dĺžky konania ústavný súd vyslovil aj porušenie základného práva hmotnej povahy podľa čl. 46 ods. 3 ústavy.

18. Z dôvodu, že procesné úkony krajského súdu nesmerujú k včasnému rozhodnutiu o odvolaní sťažovateľov, ústavný súd doplnil ochranu aj o uloženie príkazu krajskému súdu konať bez zbytočných prietahov [čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde].

IV.

19. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

20. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti žiadali o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia 3 000 eur voči okresnému súdu a 6 100 eur voči krajskému súdu, ktoré odôvodňujú extrémnou dĺžkou namietaného konania okresného súdu a krajského súdu. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu namietaného porušenia (IV. ÚS 210/04). Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, predmet posudzovaného konania, povahu a význam dotknutých práv,

nečinnosť krajského súdu a dĺžku hraničiacu s extrémnymi priet'ahmi, ako aj vlastnú judikatúru týkajúcu sa výšky priznávaného finančného zadosťučinenia (III. ÚS 396/2021, III. ÚS 690/2022, III. ÚS 289/2022), ústavný súd považoval za spravodlivé priznať každému zo sťažovateľov finančné zadosťučinenie 500 eur voči okresnému súdu a 2 500 eur voči krajskému súdu [§ 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde].

V.

21. Ústavný súd priznal sťažovateľom nárok na náhradu trov konania podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde v celkovej sume 410,26 eur. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľov ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (§ 11 ods. 3 vyhlášky). Základná sadzba tarifnej odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 po znížení o 50 % (§ 13 ods. 2 vyhlášky) pri zastupovaní dvoch alebo viacerých sťažovateľov je 96,75 eur a hodnota režijného paušálu je 11,63 eur. Sťažovateľom vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti).

22. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je krajský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného vo výroku tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. marca 2023

Robert Šorl
predseda senátu